

Türkiye'de ilk defa

ESİR MİLLETLER HAFTASI BÜYÜK İLGI GÖRDÜ

Türkistan başta olmak üzere «ESİR MİLLETLER MESELESİ» Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'na getirilmesi ve Dış İşleri Bakanlığında «Dış Türkler Masası» ihdas edilmesi istendi. Onsekiz dilde yayın yapan TRT'de (Türkiye Radyo ve Televizyon İdaresi) Türk lehçelerinde neşriyat yapılması önerildi. Büyük bir çoğunluğu Müslüman olan «Dış Türkler» in davasının İslâm memleketlerine anlatılması ve onların yakından ilgilenmelerinin sağlanması Hükümetten talep edildi. Bu konuda Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Alparslan TÜRKES basına beyanat verdi. Bugüne kadar «Dış Türkler» konusunda daima çekimser kalan partilerin ve liderlerinin, Parlamento azalarının bu tutumlarına karşılık Başbakan Yardımcısı'nın basına beyanatu ve yakın ilgisi «Dış Türkler» arasında büyük memnuniyet yaratmıştır. Bunun yanı sıra «Esir Milletler Haftası» dolayısıyla Ülkü Ocakları Genel Merkezi ve Şubeleri, Ülkücü Teknik Elemanlar Derneği, dana Türkistanlılar Yardımlaşma Derneği, Doğu Türkistan Göçmenler Derneği beyanatlar ve toplantılar düzenlemişlerdir.

BAŞYAZI

«Millî Bağımsızlık»

Türkistan için «Millî Bağımsızlık» istiyoruz. Bütün çabalarımız ve hareketlerimiz biran önce bu millî hedefe ulaşmaktadır. Bu sebepten «Dünya'da humanizmi» savunan bütün insanlara, dün Afrika'nın ve Güney Asya'nın bir çok milletlerinin bizim gibi haklı davalarına ve bilhassa «Millî Bağımsızlık» meselelerine ilgi gösteren ve bu uğurda destanlar yazan şairlere, yazarlara, konuyu insanlık açısından dünya siyasetinin plat formuna getiren siyasetçilere, insan haklarının savunucusu olan hukukçulara ve insanlara «Hürriyet» isteyen hürriyetçilere sesleniyoruz :

Biz de onlar gibi «MİLLÎ BAĞIMSIZLIK» istiyoruz. Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nın gözleminde «TÜRKİSTAN'DA BİR REFERANDUM» yapılsın. Türkistan halkına «İnsan Hakları»nın en önde gelen ilkelerinden olan «Seçme ve karar verme hakkı» tanılsın.

Onun için bugünden itibaren dünya yazarlarından «TÜRKİSTAN'IN MİLLÎ BAĞIMSIZLIK» meselesine ilgi göstermelerini ve yardım etmelerini talep ediyoruz. Bu arada Türkiye'mizin bütün aydınlarına, parlamenterlerine, politikacılarına üzerlerine düşen «İNSANİ ve VİCDANİ BORÇLARINI» ve «KARDEŞLİK VAZİFELERİNİ» hatırlatmak istiyoruz. Sizin savunduğunuz ve bizim de arzulaadığımız prensip : «İNSANLARA HÜRRİYET ve MİLLETLERE İSTİKLÂL'dır. Bu şiarın ışığı altında sizleri yanımızda görmek istiyoruz. İstemek bizden, desteklemek sizden...

Hürmetlerimizle...

— Ortaasya Basın Ajansı —

Kuzey Amerika'da İmam Buhari için seminer düzenlendi

Chicago (OBA): Kanada ve Amerika Birleşik Devletlerindeki en büyük Müslüman Talebe teşkilatlarından «The MSA of US and Canada»nın düzenlediği «İMAM BUHARİ»nin 1200 yıllığına bağışlanan «Hadis Semineri» 11 Temmuz 1975 günü başlamış ve üç gün devam etmiştir. Bu seminere Pakistan,

Hindistan, Suudi Arabistan ve Amerika'daki Üniversitelerden gelen ilim adamları ile bine yakın misafir iştirak etmiştir. Büyük alimin şahsiyeti, çalışmaları ve İSLAM'a olan hizmetleri dile getirilmiştir. Amerika'da yapılan bu seminer büyük ilgi görmüştür.

«KGB» Dosyasındaki Kırım meselesi için hür dünyadan yardım isteniyor

Moskova - Münih (OBA) : Rus ihtilâlinin ellinci yıldönümü dolayısıyla Kırım Tatarları (Türkleri) için çıkarılan «Genel Af» ilân edildiğinden bugüne kadar tatbik edilmemiştir. KPSS tarafından çıkarılan bu kararın biran önce tatbik edilmesini isteyen Kırım Tatarları 1967'nci yılda başladıkları mücadelelerine büyük bir azimle devam etmektedir. Onbinlerce Kırım Tatarı tekrar Kırım'a dönmek ve «Kırım Sosyalist Cumhuriyeti»ni kurmak için her türlü fedakârlığa göğüs germektedir. Sovyet Birliği'ndeki Kırım Tatarları'nın liderlerinden Mustafa Cemilev (Cemiloğlu) ve arkadaşları sık sık KGB tarafından tevkif edilmektedir. Bu konuda «SAMİZDAT» yayınlarında geniş malûmatlar vardır. Son alınan habere göre Mustafa Cemilev'in tutuklu olduğu hapisanede vaziyeti çok ağırdır. Sovyetler Birliği'ndeki «İnsan Hakları Teşkilâtı»nın lideri Sovyet Fizik Alimi Andrei Saharev bu durumu başta «Birleşmiş Milletler Teşkilâtı» olmak üzere bütün dünya'ya duyurmuştur. Saharaov'un bu müracaatının metni Moskova'daki yabancı basın mensuplarına ulaştırılmıştır. Bu müracaatın metni şöyledir :

«Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldheim'a,
Müslüman Halklar Liderlerine,
İnsan Hakları Komisyonu Başkanına,

Kırım Tatarlarının doğduğu öz topraklarında yaşama haklarını savunma yolunda yılmadan mücadele eden Mustafa Cemilev; 21 Haziran tarihinde mahkumiyetini bitirmek üzere OMSK Ceza Kampında bulunuyor. Fakat, yeniden kamp yöneticilerinin Sovyet toplum düzenine karşı çıktığı iftirasıyla karşı karşıyadır.

Ceza Kampı Mahkemesinde Mustafa'yı savunmak imkânı yoktur. Onun ceza süresini arttırıp ölümüne sebep olacaklardır. O, bu



Brandt-Ehrung im Gebiet Samarkand



BRANDT TÜRKİSTAN'DA

Federal İmany'a'nın eski Başbakanlarından ve «Sosyal Demokrat Parti»nin başkanı Willy BRANDT Temmuz ayında «Sovyetler Birliği»ne gittiği zaman TÜRKİSTAN'ın «Semerkant» şehrini ziyaret etti. Bu ziyareti esnasında «Türkistan'ın ananevi misafirperverliğini» görmüştür. Brandt'a Semerkant şehrinde Türkistan adetlerine uyularak «millî kıyafet» hediye edilmiştir. Almanya'nın en önemli haftalık dergilerinden sayılan «DER SPEİGEL» 14 Temmuz sayısının kapağını bu konuya ayırmıştır. Yukarıda «Der Spiegel»in kapağı ile iç sahifesinde yayınlanan millî kıyafeti giydirme merasimine ait resimleri görüyorsunuz.

— Ortaasya Basın Ajansı —

durumu protesto için, hasta olarak açlık grevine başlamıştır.

1973 yılında benzer bir olay için Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Andrei Amabriki kurtarmıştır. Bugün aynı tehlikede bulunan Mustafa Cemilev'e yardım edilmesi için size yalvarıyorum.

Andrei SAHAROV»

Türkistan'da Rus Emperyalizmi

Dr. Baymirza HAYIT

— II —

Sovyetler, Türkistan'da sade «divide et impera» gibi eski, klâsik bir kolonyalizm prensibine göre hareket etmekle kalmamış, aynı zamanda bu topraklar üzerinde, RSFSR hükümetinin 13 Eylül 1921'de Harezmi ile, 4 Mart 1921'de Buhara ile yapmış olduğu anlaşmalarla bu devletlerin bağımsızlıklarını tanımış olmasına rağmen, bu iki bağımsız devletin (Buhara ve Harezmi) varlığına da son vermiştir. 1 Eylül 1920'de «Buhara'yı kurtarmak ve Buhara ihtilâlini desteklemek» bahanesiyle Buhara topraklarına giren Sovyet orduları, Buhara hükümetine boyun eğmemiş ve 1924 yılına kadar Buhara'da kalarak bu hükümetin fikirlerine aldırış bile etmemiştir (18). İşte, bu misalden görüldüğü ki, Sovyetler Türkistan'da kendilerini anlaşmalara bağlı saymamış ve milletlerin bağımsız olmaları hususunda vermiş oldukları vaatleri tutmamışlardır. 1924'de Buhara ve Harezmi'nin bağımsızlığına son verilerek Özbekistan, Türkmenistan ve Tacikistan Sovyet Cumhuriyetleri gibi, Sovyetler Birliği'ne ilhak edilmiştir. Böylelikle Sovyetler, 28 Ocak 1910'da Çar hükümeti nazırlar heyetinin münasip bir zamanda Buhara ilhak edilmediği yolunda almış olduğu kararnameyi tahakkuk ettirmiş oluyordular (19). Memleketi parçalamakla ve Buhara'yı, Harezmi ilhak etmekle Türkistan'da Sovyet kolonyalizminin ikinci merhalesi başarı ile sona ermiş oluyordu. Bundan sonraki devirde bu siyaset, sovyetleştirme tedbirlerini gerçekleştirme yolunu takip etmiştir. Sovyetleştirme işi de askeri harekât ve Sovyet taksim siyaseti ile paralel olarak yürümüştür. Türkistan'da 1917'de komünist partinin tesisi ve bu partinin Sovyetler Birliği Komünist (bolşevik) partisi içine alınışı, Türkistan ilgili çevrelerinde bir sarsıntı husule getirmişti.

Türkistan Komünist Partisi, Aralık 1917'de 64, Nisan 1918'de 22, ve Aralık 1918'de de 18 bin kişilik bir üye kadrosuna sahip idi. Bu kadro içinde tek bir Türkistanlı bile bulunmamıştır (20). Ağustos 1924 de partide 13.793 kişilik üye ve namzet kayıtlı bulunmuştur. Bunlar arasında 9405 Rus ve 2533 Türkistanlı yer almıştır (21). 1 Ocak 1960 yılında Türkistan komünistlerinin sayısı, 676.390 kişiye ulaşmıştır (22). Sovyet istatistikleri, bu komünistlerin hangi milletlere mensup oldukları hususunu sükûtle geçiştirmekte ve bu hakta bir bilgi vermektan kaçınmaktadır. Fakat, tahmin edilebilir ki, bu komünistlerin çoğunluğunu, Kazakistan Sovyet Cumhuriyeti Komünist Partisi'nin milli terkibi hakkında verilen rakamlardan görüldüğü gibi, Ruslar teşkil etmektedirler. 1960'da Kazakistan Sovyet Cumhuriyeti Komünist Partisine kayıtlı bulunan 318.500 üyenin ancak 15.375'ini Türk Kazaklar teşkil ediyordu (23). Ruslar, bugüne kadar Türkistan'daki komünist ideolojisinin ve Sovyet koloni siyasetinin başlıca kılavuzları ve yayıcıları olagelmışlerdir.

1.500.000 göçebe halkın hayatına mal olan zorla yerleşik hayata geçiş, köylüleri zorla kolektivize sistemine bağlamak, istek ve hareketlerde hürriyetten yoksunluk, halkı materyalizm ve komünizm eğitimiyle yetiştirmek, halkın islâmi bünyesini ortadan kaldırmak, sınıf mücadelesi siyaseti yoluyla halkı bir inihâlâle doğru götürmek gibi tedbirler, hep Sovyet koloni siyasetinin başarısına yarayan âmiller arasındadır. Türkistan'da komünizmi yerleştirmek siyaseti, Türkistanlıların dil, millî düşünce ve geleneksel hayat alanlarında da büyük felâketler doğurmuştur. Ailenin bozulup dağılması, karşılıklı şüphe ve güvensizliğe dayanan yeni sınıf cemiyetinin teşekkülü ve halkın manevî hayatını Sovyet komünist dünya görüşü çerçevesi içine almak yolunda yapılan teşebbüsler çok feci sonuçlar meydana getirmiştir. Yer yüzündeki koloni devletlerinden hiçbirinin manevî hayatta ve içtimai nizamda bu derecede bir tahribat yapmadığı düşünülürse, bütün kolonyalizm tarihinde Sovyet kolonyalizminin en kötü bir kolonyalizm olduğu belirmiş olur.

Türkistan Sovyet cumhuriyetlerinin komünist partileri, merkezi Moskova hükümetinin elinde, âletten başka bir şey değillerdir. Rus ve Ukraynalıların bu partideki nüfuz ve tesirlerinin hâkim bir durumda oluşu, mezkûr partilerin en bariz bir vasfını teşkil eder. Oysa ki, bu komünist partilerinin birinci sekreterleri Türkistanlı, ikinci sekreterleri ise Türkistanlı olmayan şahıslar ve bermutat Ruslardır. Bu, şu demektir ki, beş Türkistanlı birinci sekreter yanında bugün Türkistan'da Moskova'ca geniş yetkilerle teçhiz edilmiş 18 ikinci ve başka sekreter çalışmaktadır. Üstelik birinci sekreterler sık sık değişmekte, başka sekreterler ise uzun süre mevkileri başında alikonulmaktadır. Meselâ, son zamanlarda, «pamukçuluk meselelerinde muhalefet» yapması dolayısıyla Osman Yusufov, «partinin ideolojik işlerine engel olmak» yüzünden Niyazov, «tenkitlere mutedil bir şekil vermek yoluna girdiği için» Kemalov, «Hruşçov'un bâkir topraklar siyasetine karşı geldiği için» Şahahmedov, «hemşehrisini üstün gördüğü için» Babayev, «devlet ve parti aleyhindeki faaliyetinden dolayı» Ulcabayev mevkilerinden atılmışlardır.

Şu da kayda değer bir husustur ki, Türkistanlı olmayan unsurlar, Türkistan Komünist Partisi'nin aşağı ve orta kademelerine de nüfuz etmişlerdir. Meselâ, 150 Eyalet Komite sekreterinin 85'i Rustur, Frun-

ze Eyalet Komitesi Komünist Parti bürosunu teşkil eden 13 kişinin 4'ü Türkistanlı, 9'u ise Rus ve Ukraynalıdır (24).

Türkistan Ekonomisini Kolonyal İstismar

Türkistan'ın ekonomi alanında baş vurulan ilk Sovyet tedbiri, Türkistan halk ekonomisini, Sovyetler Birliği ekonomisi yararına bağlı kılmak şeklinde kendini göstermiştir. Daha 1920'de Türkistan pamukçuluğuna ait direktifler hazırlanmış ve ilân edilmişti. Sovyetler Birliği, Türkistan pamuğu sayesinde dış ülkelere bağlı olmaktan kurtulmaya muvaffak olmuştur. Türkistan'da pirinç ve diğer ziraat mahsulleri ekini pamukçuluk yüzünden arka plâna atılmıştır. Türkistan bugün, bütün Sovyetler Birliği pamuğunun % 91'ini istihsal etmektedir. Oysa ki, Sovyetler Birliği dokümacılık sanayiinin ancak % 5'i Türkistan'a ait bulunmaktadır. Devlet ise, Türkistan'ın pamuk ham maddesine ton başına şu bedelleri (eski ruble hesabına) ödemektedir: Birinci cins 3.500 ruble; İkinci cins 3.000 ruble; Üçüncü cins 2.600 ruble; Dördüncü cins 1.800 ruble (25).

Bir ton pamuk istihsalinin maliye fiyatı, ortalama hesapla 8810 rubledir. Sovyetler'in kanaatınca, imal edildikten sonra devletin bir ton pamuk başına elde ettiği safi kâr yeni ruble ile 1389 rubledir (26). Türkistan'daki pamukçuluk alanındaki kolonyal istismar, böylelikle en yüksek seviyesini bulmuş oluyor demektir.

Özbekistan Sovyet Cumhuriyeti Ziraat Bakanı Hıdır Aliyev'in şikâyeti tamamiyle yerindedir. Hıdır Aliyev, 1930'da şöyle demişti: «Özbekistan'ın pamukçuluk ziraatı daha fazla geliştikçe, Moskova'ya bağılılığı da o nispette artıyor ve Özbekistan, Moskova'nın kızıl bir kolonisi haline alıyor» (27).

Türkistan, şayet büyük ölçüde bir pamukçuluk yapmaktan boyun kaçırarak olursa, şüphe yok ki Moskova Türkistan'a pirinç ve hubu-

(Devamı 4. Sayfada)

- (1) Türkistan'da Oktiyabr Sosiyalistik Revolyutsiyasının galabası, Taşkent, 1958, s. 582.
- (2) Revolyutsiya i kultura v Sredney Azii, Sbornik No 2, Taşkent, s. 10.
- (3) İ. Borisov: Oktiyabr v Turkestan, Taşkent, 1922, s. 15.
- (4) Partiyenaya jizn Kazakistana, No 10, 1960, s. 25.
- (5) Material ob yedinoy nauçnoy sessii, posviyaşonnoy istorii Sredney Azii i Kazakistana. Epoba sotsializma, Alma-Ata, 1958, s. 161; Yaş Türkistan, No 69, Paris-Berlin, 1935, s. 9.
- (6) Tafsilat için bak: Baymirza Hayit: Die Nationalen Regierungen von Kokand und der Alasch-Orda, Münster/Westf. 1950, s. 38-100.
- (7) Özbekistan SSR tarihi, cilt 2, Taşkent, 1958, s. 106.
- (8) M. B. Frunze: Sobraniye soçineniy, cilt 1, Moskova-Leningrad, 1929, s. 93.
- (9) Sovremenniy Vostok mecmuası, No 4, Moskova, 1960, s. 4; Osteuropa mecmuası, No. 10, Stuttgart, 1960, s. 672.
- (10) İ. P. Şarapov: «Buharskaya operatsiya sovetских voysk v 1920 godu», Uçenniye Zapiski mecmuası, No 167, Moskova, 1954, s. 3-24.
- (11) Rustam Bek Tagayev: V doline roz i krovi, Moskova, 1927, s. 65.
- (12) Kaynak No 5'de gösterilmiş «Material», s. 213; A. Y. Melkumov: Turkestantı, Moskova, 1960, s. 3.
- (13) A. İ. İşanov: «Rol Turkkomissii v ukreplenii sovetskoy gosudarstvennosti v Sredney Azii (1919-1920 gg)», İzvestiya Akademii Nauk UzSSR, Seriya obşestvennih nauk, No 3, 1960, s. 11-19.
- (14) A. A. Gordienko: Tuorçeskaya rol sovetskogo gosudarstva i prava v sotsialistiçeskom preobrazovanii Turkestanı, Taşkent, 1959, s. 320.
- (15) Kaynak No 5'de gösterilmiş «Material», s. 267.
- (16) Pravda Vostoka gazetesi, 31.1.1960, s. 2.
- (17) Salih Recebov: Tacikskaya SSR - suverennoye sovetskoye gosudarstvo, Stalinabad, 1957, s. 149 ve müteakip sayfalar.
- (18) Kommunist Tacikistana gazetesi, 21.2.1961, s. 2.
- (19) A. İ. İşanov: Sozdaniye Bubarskoy Narodnoy Sovetskoy Respubliki, Taşkent, 1955, s. 36.
- (20) Revolyutsiya v Sredney Azii, Sbornik No 1, Taşkent, 1929, s. 11.
- (21) Y. Hudaiberdiyev: Türkmenistan Kompartiyasının resmileştirilmesi ve idea-guramacılık taydan pugtalandırılması, Aşkabad, 1958, s. 25.
- (22) «Turkestan», Rorschungsdiens, Osteuropa, Düsseldorf, 1960, s. 2.
- (23) Kazakistanskaya pravda, 3.12.1960, s. 3.
- (24) Sovetskaya Kirgiziya gazetesi, 8.3.1958, s. 3.
- (25) Pravda Vostoka gazetesi, 21.8.1956, s. 1.
- (26) Kızıl Özbekistan gazetesi, 25.1.1961, s. 1.
- (27) Lutskiy: Yegipet, Moskova, 1934, s. 44.

DIŞ TÜRKLER İLGİ BEKLİYOR

İsa Yusuf ALPTEKİN

1959 yılında, başta ABD olmak üzere birçok ülke tarafından kabul ve ilân edilen «Esir Milletler Haftası»nın 16. yılını idrak etmiş bulunuyoruz.

Bugün, her zamankinden daha çok kendini kabul ettiren gerçek, insan hürriyetinin ve millî bağımsızlık hareketlerinin, milletlerin temel problemi oluşu meselesidir. Tüm insanlığın ortaklaşa paylaştığı idealler, birçok sömürgelerde esaret zincirlerini parçalayıp insan şeref ve haysiyetini yüceltmıştır. 1959'dan bu yana; Amerika ve Afrika kıtalarında ve Asya'nın birçok bölgelerinde, nice karanlık toplumlar, hürriyet ve istiklâl güneşinin ışıkları ile aydınlanmışlardır.

Ancak büyük bir üzüntü ile kaydetmek gerekir ki: dünyada hâlâ hürriyet düşleriyle avunan onun uğruna yarıp tutuşan birçok toplum bulunmaktadır. Çekoslovakya, Macaristan, Ukrayna Romanya gibi birçok demirperde ülkesi yanında Tibet, Moğolistan ve bizim için hepsinden daha yakın olan Türkistan toplumlari, her sene hürriyet çığlıkları ile boğulmaktadır. Kızıl sömürge düzeni, bu ülkeleri, en kanlı ve tarif edilmez bir vahşetle idare etmektedir.

Büyük milletimizin anayurdu olan Türkistan topraklarının bölünmez bir parçası olan Doğu Türkistan; tarihteki sayısız devletlerine rağmen bugün kızıl bir istilâ altında bulunmaktadır ve bu istilâ öyle bir istilâdır ki, tarihte hür yaşamının en büyük kavgasını vermiş olan Türklere, hürriyetin kırıntısını dahi haram etmiştir. Bu yönü ile, dünyanın diğer mazlum milletleri arasında en talihsizi Doğu Türkistan Türkleri olmuştur.

Zira, birçok demirperde ülkesinin ve Tibet, Moğolistan gibi Çin sömürgesi ülkelerin beynelmil çapta hamileri bulunurken, Doğu Türkistan meselesine alaka gösteren bir tek devlet çıkmamıştır. İnsan hak ve hürriyetlerinin savunucusu olan nice siyasi teşekkül, Doğu Türkistan'da icra edilen kolonizasyon ve asimilasyon hareketlerini, bir kere olsun (göstermelik de olsa) gündem mevzuu yapmamışlardır.

Fakat, bir Afrika ülkesinde İngiliz asıllılara karşı yapılan hareketlerin protesto edilmesi bir diğer ülkede Yahudi asıllılara yapılan baskıların kınanması ve durdurulması gibi gayretler gözlerden kaçmamaktadır. Ne olur bu insanlık havarisi efendiler, biraz da Türkistan halkının ıstıraplarına eğilseler...

Yaşasın hürriyet ve istihlal
Yaşasın esir milletlerin hürriyet mücadelesi

Yaşasın hür Türkistan.

ŞİİR KÖŞESİ

Abu Rayhan Al-Beruni'den :

Kim ucsa, se-i çehd qilmay şöhratga,
Karam libâsiğa yuzi bolsa âc.
Gaflet sayasida şâd bolur, ammâ,
Şaraf kiyimisiz qalar yâlangâc.

Ey, meni madh etgan be-adab şâir,
Bu madhing ayladı meni kop tahqir.
Maqtaşğa söz izlab şeir yazıbsan,
Nasabim köterib kökka be-nezir.

Masâfa yuzidan eyşim buzuldi,
Dilimde ârâm yoq, tengsizdir firaq.
Maktubing dardimga tutyâ boldi,
Minglab perihandan şu yahşiraq.
(Büyük alim El-Biruni'nin doğumunun binbirinci yılı mü-
nasebetiyle)

MİLLETİM

İlâhim, Haliqim Rebbim manga bir qutuluş bar mu?
Hayatımda bu yolda kiçemizga bir yoruş bar mu?
Bütün ömrüm, İlâhim, daima zorluqda ötdi.
Manga, dünyada asanlıq veya rahat körüş bar mu?

Manga yoq aram tâ kim millet azat bolmasa,
Zülmüdin gerkin köngüller bile şad bolmasa,
Milletimning düşmeni birdinla berbat bolmasa,
Tâ qiyamet milletimga şöhrat ve yâd bolmasa.

Mehmet Emin BUĞRA

GARA BULUT

Gara bulut galkdı, dünya yağtıldı,
Heniz bağtım garangkıda sermenyer...
Danglar atdı, guşluk galdı yenede,
Uklap yatır, ruhim tende sermenyer...

Başga yerde solan güller acıyar,
Gögermez mi? Bizde dene sacıyar...

Yaz giçesi yaldırayan yıldızlar,
Dolan ay, dogan gün, bakmakda gözler...
Yakımlı yel, gel bu solan güller,
Övsün, gögerding bu nahalları!

Suvsuz guran, harap bu bag icinde,
Bir yanı cöl, bir yanı dag icinde.

Abdulhekim GULMUHAMMET

İŞAN HOCA

(1933 yılında «KAŞGAR» şehrinde kurulan «ŞARKİ
TÜRKİSTAN CUMHURİYETİ»nin kurucularından,
İçişleri Bakanı ve devlet teşkilâtçısı)

— II —

(Geçen sayıdan devam)

İşan Hoca Hani terbiyecisi olduğu kadar ve belki ondan daha fazla, idealist milliyetçi ve istiklâlci idi. O, ilk devrelerden başlayarak Münevver Kâri'nin giriştiği bütün milli işlerde, onun yanında canla başla çalıştı. Bilhassa 1916 yılındaki büyük halk isyanı devresinde, 1917 yılı Rus inkılabından sonraki devrelerde ve daha sonra, Sovyetler'in milli hareketleri Kızıl Ordu kuvvetiyle ve bin türlü entrika ve terrorla batırmağa çalıştıkları devrelerde, millî dâvalarımızı korumağa çalışan gizli teşkilâtın kurulmasında ve yürütülmesinde, o kendine has telkin ve teşkilâtçılık kabiliyeti, azmi, tehlikeler karşısında bipervalik derecesine varan cesareti ve atılganlığı sayesinde, Batı Türkistan'ın bir çok bölgelerinde iyi netice veren faaliyetlerde bulunmuştur. Sovyetleri senelerce uğraşmağa mecbur eden bazı hareketlerin teşkilatlanma ve idaresinde, o teşkilâtçı olarak en tehlikeli vazifeleri yapmıştır.

1926-27 yıllarındaki, Sovyetler tarafından «Kasımoğlu hareketi» namı altında büyük gürültülerle mahkemeler kurularak, büyük sayıda münevverlerimizin öldürülmesine ve Türkistan dışına sürülmesine sebep olan vak'â, bu milli teşkilâtların faaliyetlerini his eden, Kızıl Rus istibdadının, bunu vesile bilerek günâhsız münevverlerimizi imha kampanyasından başka bir şey değildir.

Sovyetler'in terror ve bin türlü desiseye başvurarak sıkı takipleri sonucunda, İşan Hoca ve onun gibi fedakâr arkadaşlarının teşkilâtlandırıdıkları yer altı faaliyetinin bazı şebekeleri keşfedilerek bir çok fedakâr milliyetçiler türlü işkencelerle öldürülmüşler ve bir kısmı da yurttan dışarıya kaçmak zorunda kalmışlardır.

Hocamız İşan Hoca da bir kaç arkadaşı ile evvelâ izini kaybettirmek üzere Evliya - Ata ve Yedisu tarafına gitti ve orada Sovyet ajanlarının eline düşmek tehlikesi baş gösterdiğinden, 1930 yılına doğru Doğu Türkistan'a kaçmak zorunda kaldı.

Doğu Türkistan'da Sovyet nüfuzu kuvvetli olduğundan o buralarda «Abdullah» müstear ismini almıştır.

Prof. Dr. İbrahim YARKIN

1931'den sonra Doğu Türkistan'da Çin idaresine karşı millî hareket başladı. İşan Hoca, Kaşgar'da bulunuyordu. Bilhassa Kaşgar'da Sabit Damulla ve arkadaşları tarafından, Doğu Türkistan hükümeti kurulduğu günlerde, o teşkilatlanma işlerinde bütün kudretiyle çalışarak faydalı olmaya gayret etti.

Maalesef bu mesut günler çok sürmedi. Doğu Türkistan'daki «istiklâl hareketi»nin, Batı Türkistan'da yapacağı tehlikeli olabilecek tesirlerinden korkan ve kuşkulanan Sovyet Rusya, kurulan müstakil hükümeti içten çöktürmek için çeşitli entrikalar çevirdi. Sovyet Rusya ellerinde oyuncak durumunda olan Çinli Vali lehine ve kendilerine mahsus sinsi şekillerle askerî müdahalede bulundu. Bu karışık dış müdahaleler sonucu olan, müessif hâdiseler neticesinde, Hoca Niyaz Hacı, Sabit Damulla ve arkadaşlarını Yarkent'te yakalayarak, Ruslara teslim etti. Yarkent'te Sabit Damulla'nın yanında bulunan İşan Hoca, bu vak'adan sonra Hotan'a kaçabilmişti.

İşan Hoca, «Düngenler» (1) hücum edene kadar, Hotan'da kaldı. Düngenler Hotan'a hücum edince oradan da kaçmak zorunda kaldı. Galiba o günlerde ağır hasta idi. Arkadaşları onu bu haliyle yola çıkarmak zorunda kaldılar ve işittiğine göre, fedakâr Hocamız, Doğu Türkistan ve Hindistan arasındaki dağlık arazide, bir yerde, 1934 yılında vefat etmiştir.

O, bütün münevverlerimize misal olacak şekilde, millî vazife ve ideal yolunda, bütün güçlüğüne göğüs gererek çalışmış, müstesna idealistlerimizden biriydi. Onun bütün hayatı milleti uğrunda mahrumiyet ve tehlikelerle dolu faaliyetlerle geçmiştir.

Onun hatırası ve ideali kalblerimizde ebediyen yaşayacaktır.

(1) Çin asıllı Müslümanlara verilen isimdir. «Düngen»ler tahminen 30 milyon civarında olduğu tahmin ediliyor.

HABERLER

YAYINLAR ARASINDA TÜRKİSTAN ve KOMŞULARINDAN

★ Aşkabat'ta neşredilmekte olan «Türkmenistan Komünisti» isimli derginin bu sene yayınlanan 5 nci ve 6 ncı sayılarında «Sovyetler Birliği» dışındaki «MİLLİ BAĞIMSIZLIK» hareketlerini hedef alan yazılar neşredilmiştir.

★ Alma-ata'da yayınlanmakta olan «Kazak Ansiklopedisi»nin dördüncü sayısı ve Taşken'te neşredilen «Özbek Ansiklopedisi»nin beşinci cildi satışa çıkarılmıştır.

★ Pekin'de birçok dillerde yayınlanmakta olan «CHINA IM BILD» isimli derginin 1975 yılında çıkarılan 4 ncü sayısında Türkistan'ın «Kaşgar» şehrinin bugünkü durumu ve muhtelif semtlerine ait resimlerle birlik-

te kısa malûmatlar verilmektedir.

TÜRKİYE'DEN

★ «Esir Milletler Haftası» munasebetiyle İstanbul, Ankara ve diğer şehirlerde yayınlanmakta olan milliyetçi gazete ve dergilerde «TÜRKİSTAN» başta olmak üzere «Millî Bağımsızlık» isteyen bütün Türk ülkelerine ait yazılar ve haberler yayınlanmıştır.

★ İstanbul'da çıkmakta olan «Bizim Anadolu» isimli gazetesinin 12 Haziran 1975 tarihli sayısında M. Ali Yörük imzasıyla «HÜR TÜRKİSTAN İÇİN İSTİK LALCI GAZETE» için uzun bir tanıtma yazısı yayınlanmıştır.

★ İzmir'de açılan 44'ncü İnternasyonal Fuar'daki Sovyet Pavyonuna bu sene «Kırgızistan» ve «Tacikistan» Sovyet Cumhuriyetlerine ait bölümler ilâve edilmiştir.

★ Azerbaycan'dan «Azerbaycan Halk Oyun Grubu» milli oyun gösterilerinde bulunmak için İstanbul'a gelmiştir. Taksim Lâlezar Gazinosunda yaptığı gösteri büyük ilgi toplamıştır. Oyun grubu 11 kadın ve 10 erkek olmak üzere 21 kişiden ibaret idi.

★ Ünlü yazar Cengiz Aytmatovlu (Aytmatov) eserlerini yayınlayan kitabevinin misafiri olarak Türkiye'ye gelmiştir. Be raberinde oğlu Askar'ı da getirmiştir. Cem yayınevinde basın konferansı tertip edilmiştir. Türk Yazarlar Sendikasında toplantı düzenlenmiştir. Cengiz Aytmatovlu'nun bu ziyareti «Sovyet» sempatisini olan çevrenin içinde kalmıştır.

★ Ankara Hacettepe Üniversitesi tarafından misafir öğretim üyesi olarak bir yıl için «Türkistan Tarihi» üzerine ders vermek üzere davet edilen Dr. Baymirza HAYIT vazife süresi

dolduğundan Ankara'dan ayrılmıştır.

★ «Hür Türkistan» gazetesinin sahifelerinin azlığı sebebiyle ya yınlayamadığı uzun yazıları «ki tab» halinde neşretmeğe karar vermiş bulunmaktadır. Bu sebeble gelecek seneden itibaren kuracağı yan kuruluşu ile bu hizmeti gerçekleştirmeğe çalışacaktır.

«TÜSKİSTAN YAYINLARI» adını verdiği bu neşriyatın ilk kitabı «TÜRKİSTAN'DA HİVE VE BUHARA HANLIKLARININ YIKILIŞI» olacaktır. Şayet okuyucularından destek gördüğü takdirde büyük hacımlı kitaplar da yayınlayacaktır.

★ İstanbul'un Bakırköy İlçesine bağlı Güneşli köyünde kurulan ve 1973 yılında açılışı yapılan «TÜRKİSTAN-KAZAK KENTİ» mahallesine bir camii yapılacak öğrenilmiştir.

D Ü N Y A ' D A N

★ Batı Almanya'nın Münih şehrinde yayınlanmakta olan «SÜDDEUTSCHE ZEITUNG» isimli gazetesinin TÜRKİSTAN'ı ziyaret eden muhabirlerinden Rudolf Chimelli gazetesine gönderdiği seri yazısının ilki 16 Temmuz 1975 günü yayınlandı: «Im Sowjetische Orient» yani «Sovyet Şarkıda» adı ile çıkan bu yazılarda Türkistan'ın geçmişi ve bugünkü durumu ele alınmaktadır. Orta Avrupa'nın ve Güney Almanya'nın en büyük gazetesinde TÜRKİSTAN konusunun ele alınması büyük ilgi görmüştür.

★ Batı Almanya'nın HAMBURG şehrinde yayınlanmakta olan «NEUE ILLUSTRIERTE REVUE» dergisinin 30 ncu ve «BUNTE» mecmuasının ise 32 nci sayılarında Willy Brandt'ın Türkistan'a yaptığı seyahatine ait renkli resimler yayınlamış-
(Devamı 4. Sayfada)

OKUYUCULARDAN
MEKTUP

Hür Türkistan için İstiklalci gazetenin yayınlanmasını sevinçle karşıladım. Bir Kırımli olarak müşterek davamıza hizmet edecek böyle mükemmel bir yayın organının çıkmasını tebrik ederim. Başarılar dilerim.

Kırımli

Mahfuze CESUR
(Münih — Batı Almanya)

Gazetenizi bir arkadaşımın evinde tesadüfen gördüm. Batı ölçülerine göre hazırlanmış oluşu dikkatimi çekti. Davamıza yenitanişmiş bulunmaktayım. Ya yınımızda başarılar diler ve sizleri tebrik ederim.

E. M. TER
AnkaraSAYIN OKUYUCULARIMIZDAN
BÜYÜK RİCAMIZ

Bir gazete herşeyden önce okuyucusuna aittir. Onun için bizim dayanağımız sizlersiniz. Sizlere «HABER» konusunda imkânlarımızın darlığı sebebiyle arzu ettiğimiz gibi ve yeterli kadar hizmet edememekteyiz. Bu nun için sizleri bu konuda yardıma davet ediyoruz. Bu yardımlarınızı bizden esirgemiyeceğinizi ümit etmekteyiz.

Ricamız:

Çevrenizde «Türkistan ile ilgili olayları, gazete ve dergilerde çıkan yazıları ve haberleri, duyduğunuz vakıaları bize ulaştırmanız. Böylece gazetenizin «HABER HİZMETİNİ» zenginleş tirmiş olursunuz. Şu adrese göndermeniz kafidir.

Hür TÜRKİSTAN Gazetesi
«HABER SERVİSİ»
Posta Kutusu 51
AKSARAY — İSTANBUL

Yardımlarınıza ve ilgilerinize şimdiden teşekkür ederiz.

«HABER SERVİSİ»

MUHTEREM ABONELERİMİZ

Bu sayımızla birinci yılımızı ve dördüncü sayımızı doldurmuş bulunuyoruz. Sizlerin destek ve ilgilerinize sonsuz teşekkür ederiz. Bazı sayılarımızda elimizde olmayan sebeplerle hatalar ve gecikmeler oldu, bundan dolayı çok üzgünüz. Bundan sonra bu tip aksamaların tekrür etmemesine gayret edeceğiz. Bu arada bizim için büyük dayanak olan desteklerinizin devamını istiyoruz. Elinize aldığınız bu sayımızla YILLIK ABONENİZ BİTMİŞ durumdadır. Aboneliğinizin devamı için aşağıda yazılı adrese «ABONE BEDELİ» olan meblağı göndermenizi rica ediyoruz.

HÜR TÜRKİSTAN Gazetesi
Posta Çek Numarası
20094188AKSARAY — İSTANBUL
Hepinize tekrar yardımlarınız için teşekkür ederiz.

Hürmetlerimizle

«Hür TÜRKİSTAN İçin»
İstiklalci GazeteSemi Canbay Akhun Hakkın
rahmetine kavuştu

Taif — Saudi Arabistan (O-Canbay AKHUN Türkiye'den ziyarete geldiği kızının evinde 2 Eylül 1975 günü burada vefat etmiştir. Kalabalık bir camaatın iştirakinde merhum Talif mezarlığına defn edilmiştir. Vefatı Türkistanlılar arasında üzüntü yaratmıştır.

Türkistan'da Rus Emperyalizmi

(Baştarafı 2. Sayfada)

bat ithalini menetmek suretile Türkistanlıları açlıktan ölmeğe mahkûm edebiliriz. «Siz bize pamuk veriyorsunuz, biz de sizlere hububat veriyoruz», işte Moskova'nın pamukçuluk meselesinde ileri sürdüğü gerekçe budur.

Türkistan'ın değerli yeraltı servetlerinden faydalanma dahi, Sovyet kolonyalizminin diğer mühim bir istismar kolunu teşkil eder. Sovyet devrinde Türkistan'da 35 bin sanayi müessesesi kurulmuştur. Bugün Türkistan, Japonya'dan sonra Asya'nın en büyük bir sanayi ülkesidir. Fakat, memleketin sanayileşmesi demek hiç de Türkistanlıların sanayici bir millet haline gelmiş oldukları demek değildir. Bilâkis, Türkistan işçilerinin bu sanayideki payı, oldukça mahduttur. Her halde bu yüzden olacak ki, Sovyet istatistikleri bu hususu sükûtle geçmeyi tercih ediyorlardır. Türkistanlılar başlıca olarak ziraat ve hayvancılık ile meşgul olmaktadır. Bu, bilhassa yüksek seviyede bir sanayii olan Kazakistan'da göze çarpmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin Devlet departmanının sabık devlet sekreteri Dillon, Türk Kazakların sanayileşmeye rağmen, hâlâ köylü olarak kaldıklarını belirtmişti. Dillon'un bu sözleri Sovyetler'in hoşuna gitmemiş ve bunu yalanlamak lüzumunu duymuşlardı. Sovyetler'in bu konuda verdikleri bilgiye göre, Kazakistan'daki Türk Kazakların % 39'unu kolhozcular, % 26'sını sovhoz işçileri, % 19'unu da ziraat sektörü dışındaki işçiler teşkil etmektedir. (Kazakıstanskaya pravda, 28.4.1961, s. 2). Bilindiği gibi, 1960'da Kazakistan'da ziraat sektörü dışında bulunan işçilerin sayısı 2,115,000 kişiyi buluyordu. (Kazakıstanskaya pravda, 25.4.1961). İşte, böylelikle görülüyor ki, işçi Kazakların nispeti % 19'dur. Bu rakamları ortaya koymakla bizzat Sovyetler de Dillon'un haklı olduğunu ispat etmiş oluyorlardı. Bütün birlik sanayiinin ancak bir kolunu teşkil eden Türkistan sanayiinin % 95'i Ruslar tarafından idare olunmaktadır. Türkistan ağır sanayii (makine inşaatı, kimya fabrika ve tesisleri, maden işleri, petrol istihsalı, petrol maddelerini imal sanayii, elektrik santalları) doğrudan doğruya Moskova'ya bağlı ve onun emri altında bulunmaktadır.

Sovyetler'in iddiasına göre, Türkistan müttefik cumhuriyetleri sanayileşme alanında büyük başarılar elde etmişlerdir. Bu iddia, yerindedir ve doğrudur. Fakat, ne var ki, bu sanayi kimin hizmetindedir ve bunlardan faydalananlar da kimlerdir? Türkistan'ın muazzam ölçüleri bulan sanayi tesisleri ve ham madde kaynakları kimin emri altındadır? Bütün bunlar ancak ve ancak Sovyet iktidarı ve bu iktidarın dünya siyaseti için çalışmaktadır. Böyle olduğu içindir ki, Özbekistan sanayii millî menfaatler yönünden bütün mana ve önemini kaybetmiş sayılır. Memleket, kendi malı olan sanayiini ve her türlü ham maddelerini idare edebilecek hak ve imkânlara sahip olmadıkça, sanayi alanında elde edilen bu çeşit «başarılar», ancak kolonyal - iktisadî istismar şekillerinden biri olarak kalır. Tipik bir misal verelim: Ural ve Güney Sibirya sanayiinin, Buhara yakınlığında bulunan Gazla'nın tabii gazı ile teçhiz edilmesi karar altına alınmıştı. Ural istikametinde gaz boruları döşenirken, buharda gaz yoktu.

(Devamı Gelecek Sayıda)

Tarbagatay deri
tesislerinin temeli
atıldı

İzmir (OBA): Burada yayınlanan «Yeni Asır» gazetesinin yazdığına göre: Tarbagatay Deri Konfeksiyon Sanayiinin Manisa Organize Sanayi Bölgesindeki tesislerinin temeli parlak bir törenle atılmıştır. Törende konuşan Yönetim Kurulu Başkanı Şirzat Doğru, hedeflerinin, bütün yatırımların gerçekleştirilmesi için TARBAŞ HOLDİNG çatısı altında toplanmak olduğunu bildirip, «İşçi ve ortaklarımızın mesken problemlerini halletmek üzere Sanayi Bölgesi yakınında

uygun bir arsa bulup 300 hanelik bir «KAZAK KENTİ» ni yakın gelecekte kuracağız.» demiştir.

Tarbagatay deri sanayiinin sermayesinin kısa sürede 500 bin liradan 20 milyon 500 bin liraya çıkarıldığını belirten Şirzat Doğru, fabrikanın yılda 900 bin adet küçükbaş, 150 bin adet büyükbaş hayvan derisi ve süet ceket, kürk, suet, işlemeli ve işlemesiz kaban, gocuk, işçi ye- leği yapacağını söylemiştir.

HABERLER

(Baştarafı 3. Sayfada)

lardır.

★ Rejimin yaşayabilmesi için «basın ve yayın alanı» sansürlü ve kısıtlı olması sebebiyle dışarıdan tek taraflı haber alma imkânı olan «SOVYET CEMİYETİ» ne batı dünyasından malûmat vermek amacıyla yayın yapmakta olan «RADIO LIBERTY» (Hürriyet Radyosu) de Estonya, Letonya ve Lituanya dillerinde de yayınlara başlamıştır.

★ Çıktığını daha önce haber verdiğimiz «KONTINENT» isimli derginin ikinci sayısı zengin mündericât ile çıkmıştır.

★ Moskova'da gizli olarak yayınlanmakta olan «SAMİZDAT» neşriyatının takibata uğraması ve bu yayınlara ilişiği olduğu tahmin edilen kişilerin tevkif edilmesi üzerine SOVYETLER BİRLİĞİ dışında yaşamakta olan Valeriy CALIDZE New York'ta «NEW YORK HRONIKASI» isimli bir yayına başla-

DÜZELTMELER

Üçüncü sayımızda teknik sebeplerden bazı hatalar olmuştur. Özür dileriz.

HÜR TÜRKİSTAN GAZETESİ

1) a. Manşet haberinin 4 ncü sahifedeki devamının 21 nci satırında:

Yanlış
Türkçe anlaması
Doğru
Türkçe anladığı

b. Birinci sahifedeki kışenin altına konulması unutulmuş not:

«İstanbul'da çıkan ve SSSB'te ait bir yazı serisi yayınlayan gazetenin manşeti ve Azerbaycanlı Türk'ü Rus diye gösteren satırları...»

2) Birinci sahifenin EL KİTABI isimli haberinin dördüncü sahifedeki devamının 1., 9., ve 34. satırlarında:

Yanlış
MAYOR
Amerikan
MütemlekeceğiDoğru
MAJOR
Amerikalı
Müstemlekeçiliği

3) «Dış Türklük ve Rus Emperyalizmi» başlıklı yazımızın 1 numaralı dip notu şöyledir: (Burdaki «Beyaz» kızıl rejime olan muhacir Ruslar anlamındadır.)

ALTAY Turistik
ONYX MAMULLERİ

TOPTAN SATIŞ YERİ

Yeniçeriler Caddesi No. 135
Beyazıt/İSTANBUL

mıştır. Bu yayın Sovyetler Birliği'ndeki muhalefetin yeni sesi durumundadır.

★ Amerika'nın «NEW YORK TIMES» gazetesi 3 Ekim 1975 tarihli nüshasında Türkistan'ın doğu bölgesi hakkında büyük bir yazı neşredilmiştir. Yazı gazetenin Çin'e giden muhabiri Audrey TOPPING Urumci'den yazmaktadır

★ Dünyanın birçok köşelerine dağılmış bulunan Türkistanlılar buldukları yerlerdeki teşkilatları vasıtasıyla «Ramazan Bayramı» nı şenlik içinde kutlamışlardır.

★ Nobel Armağanı Komitesi 1975 yılı «SULH ARMAĞANI» nı Andrei SAKHAROV'a vermiştir.

★ Batı Almanya'da ikinci dünya harbinden sonra yerleşmiş olan Türkistanlıların kurduğu «Turkestanische Landsmannschaft in der Bundesrepublik Deutschland E. V.» isimli cemiyet 11 Ekim 1975 günü Münih'te yıllık kongresini yaparak yeni-

TÜRKİSTAN

Resmî malûmata göre Türkistan'da 28 milyon Türk yaşamaktadır. Türkistan'ın yüzölçümü 5 milyon 944 bin 400 km²'dir. Bu topraklar ÇİN ve RUS işgali altındadır. TÜRKİSTAN doğusu ve batısı ile parçalanmaz bir bütündür.

Türkistan için
İSTİKLALCI GAZETESahibi ve Umumi
Neşriyat Müdürü
Ziyaettin BABAKURBAN
Yazı İşleri Müdürü
Gündoğdu
SARUHANOĞLU
Haberler ve Resimler
ORTA ASYA BASIN AJANSI
The Central Asian Press Agency8. München 33
Postfach 267
Batı Almanya
İdarehane :
Piyerloti Caddesi Ayberk
Apt. Nu. 7-9/10
Divanyolu — İstanbul
Telgraf Adresi :
ASYAAJANS - İSTANBUL
İdare Müdürü
Nurettin PAKYÜREK
Abone Bedeli
Türkiye'de yıllık 20 lira.
Amerika'da 2 dolar.
Avrupa'da 5 DM
Asya-Afrika'da 1 Sterling'dir.Havale Adresi
Z. Babakurban
Osmanlı Bankası
Çemberlitaş Şubesi
Hesap Nu : 645072/0
İstanbul/Türkiye
veya
Posta Çek Nu. : 20094188
Aksaray — İstanbul